

Teksttyper

Teksteksempel	Kendetegn	Læseformål og teksttype
Hvad har du lært? - Planeter ses på nattehimlen, fordi de reflekterer lyset fra Solen. - Jordens tyngdekraft trækker i 1 kg med en kraft på ca. 9,8 N. - Massetiltrækningskræfter virker mellem alle genstande. - Det er Solens massetiltrækning, der fastholder planeterne i deres baner om Solen. - Kometer kredser om Solen i langstrakte baner. <i>Ny Prisma 8, Mallings Beck</i>		Læseformål
		Teksttype
Hætte-mågen er en måge-art. Når det er forår og sommer har hætte-måger et mørkt hoved. Deres næb og ben er røde. Hvordan mon de ser ud om vinteren? Vi kan ikke se forskel på han og hun. Hættemågers sprog består af både lyde og bevægelser. Krops-sproget og lydene bruges, når mågerne sender signaler til deres unger, til andre hættemåger og til deres fjender. Hættemåger bor mange sammen. De bor i en måge-koloni. De larmer eget, og rederne ser ens ud. Det er vigtigt, at de kan kommunikere midt i al den larm. Hvordan mon de kan finde deres egen rede med deres egne unger? <i>Fra natur til teknik. Kommunikation 2, Alinea</i>		Læseformål
		Teksttype
Undersøge rodhår Så nogle karsefrø på fugtigt filterpapir. Lad dem spire og vokse 2-4 dage. Pil forsigtigt en lille karseplante af papiret og læg den under en stereolup. Se på roden og tegn i arbejdsbogen, hvad du ser! <i>Ind i biologien 7, Alinea</i>		Læseformål
		Teksttype
I atmosfæren findes kun ca. 0,03 % CO ₂ . Til trods for denne lave CO ₂ -procent er gassen en meget vigtig del af atmosfæren. Det meste af den energi, jorden modtager fra Solen, kommer som lysstråler. Lysstrålerne går gennem atmosfæren og opvarmer det, de rammer på jordoverfladen. Alt, der opvarmes på jorden, afgiver varme som varmestråler. Varmestrålerne bremses af atmosfærens CO ₂ og vanddamp. CO ₂ og vanddamp virker på samme måde som glasset i et drivhus. Derfor kaldes CO ₂ og vanddamp for drivhusgasser. Vi skal være glade for drivhusgasserne. Hvis de ikke var der, ville Jordens middeltemperatur være -18 °C og ikke 15 °C som nu. <i>Ny Prisma 7, Mallings Beck</i>		Læseformål
		Teksttype

Teksttyper

Teksteksempel	Kendetegn	Læseformål og teksttype
Barnet i brønden Det undrede ikke nogen. Alle havde prøvet at få sære ting med op. Ikke hver gang, heldigvis. Men når man hejsede en spandfuld op fra en af byens brønde, så man efter for en sikkerheds skyld, før man hældte vandet over i sin egen kande. Der kunne jo ligge en død rotte og flyde. Eller det, der var værre. Bevares, man havde vel ikke selv været ude for det. Men rygterne gik. Engang var der en, der havde fundet et afrevet ben, som lignede noget fra en pattegris, indtil man fik øje på foden og de fem små tæer. En anden gang lå der en lille hånd og skulpede rundt i spanden, bidt løs af en rotte og op-pustet af forrådnelse. Hvis man ikke troede på de historier, behøvede man bare spørge de folk, der var nede hvert år for at rense brøndene. De fandt hele små kroppe på bunden ... <i>Ind i Historien, 4. klasse, Alinea</i>		Læseformål Teksttype
 <i>Ind i geografien A, Alinea</i>		Læseformål Teksttype
 Klima & katastrofer, Undervisningsavisen, Politiken og Gyldendal		Læseformål Teksttype

Rekordmange orkaner

Flere og flere forskere er enige om, at den globale opvarmning gør de tropiske orkaner mere kraftfulde og ødelæggende end tidligere. Men den globale opvarmning forklarer ikke, hvorfor USA og Det Caribiske Hav de seneste ti år er blevet ramt af den ene orkan efter den anden.

Af Rasmus Bøgeskov Larsen

Arlene, Bret, Cindy, Dennis, Emily, Franklin, Gert, Harvey, Irene, Jose og Katrina. Det er blot nogle af navnene på orkaner i Atlanterhavet sidste år.

Da orkanen Katrina ramte det sydlige USA i august 2005, var det den 11. i rækken af tropiske storme og orkaner, der havde ramt Atlanterhavet siden juni samme år. Det var rekord. Siden begyndelsen af 1990'erne har Atlanterhavet produceret storme og orkaner på stribe. Hver gang stormene hænger, bliver forskerne spurgt:

Skyldes det voldsomme vejr den globale opvarmning?

Svaret er både ja og nej.

Som Eigil Kaas, daværende leder af DMI's klimaafteling, nu professor i meteorologi ved Københavns Universitet, sagde til Politiken umiddelbart efter

Katrinass hærgen:

»Man skal passe på med at tage de mange orkaner som et udtryk for den globale opvarmning, for der findes ret store naturlige variationer. Der forskes meget i disse sammenhænge, men det ser ikke ud til, at mængden af tropiske storme hænger sammen med de stignende temperaturer«.

Rolige årtier

De tropiske storme indgår i en vejryklus, som helt naturligt ændrer sig over tid og i perioder skaber grobund for mange orkaner, mens havene i andre perioder ligger helt stille. Før starten af 1990'erne var der gået nogle årtier, hvor Atlanterhavet kun fødte få naturkatastrofer.

Forskerne forventer ifølge magasinet *National Geographic*, at de tropiske storme igen bliver et særsyn om 10 til 30 år. Den globale opvarmning medvirker ganske vist til, at en af de vigtigste in-

gredienser til at skabe en orkan er tilstedeværelsen af varmt havvand. Men samtidig sørger opvarmningen også for, at en anden ingrediens bliver sjældnere, nemlig den luft, der stiger til vejrs fra havoverfladen, ikke bliver så hurtigt afkølet, som den ellers ville være blevet.

De to faktorer udligner omtrent hinanden, så den globale opvarmning ikke skaber grobund for mere tropisk uvejr.

Flere forskere er dog de seneste år nået frem til, at drivhuseffekten til gengæld kan være årsagen til, at noget af uvejret udvikler sig til kraftigere orkaner, end man før har oplevet.

I august 2005 offentliggjorde en gruppe forskere ved Massachusetts Institute of Technology i USA en undersøgelse i det videnskabelige tidsskrift *Nature*. De konstaterede, at orkaner og tyfoners varighed og vindstyrke siden 1949 er steget med 50 procent.

»Det store opsving i det seneste årti er uden fortillæde og afspejler formodentlig effekterne af den globale opvarmning«, skrev forskergruppens leder, professor Kerry Emanuel, i artiklen.

rasmus.b.larsen@pol.dk

Du kan læse mere om orkaner på f.eks. Danmarks Meteorologiske Instituts hjemmeside www.dmi.dk under Viden – under Temaer.

